

Gerard Klein
ŽVAIGŽDŽIŲ GAMBITAS

Mokslinis fantastinis romanas ir apsakymai

Jis buvo trisdešimt dvejų, vardu Žergas Algas. Visą savo neilgą gyvenimą praleido Darkijoje, klajodamas iš vieno jos kampelio į kitą. Algas nepadarė nieko rimto, neatliko jokio žygdarbio, nė sykio net nebuvo išvykęs iš savo gimtosios planetos. Tad galima suprasti vaikinuko pasipiktinimą ir netgi siaubą, kai vieną kartą nubudęs suvokia, jog naktį jis buvo pagrobtas ir prievarta užverbuotas į kosmoso tyrinėtojų būrį. Sugrįžti į gimtąją Darkiją Algas galės tik po tūkstančio metų...

Iš prancūzų kalbos vertė NOMEDA BERKUVIENĖ

Serija "Pasaulines fantastikos Aukso fondas"

188 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Gerard Klein - LES GAMBIT D'ETOILES

Editions Opta, Paris, 1978

Copyright © by Gerard Klein, 1968

Cover art copyright © by Ken Kelly, 1987

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2000

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

Turinys

Gerard Klein
JONA

Gerard Klein
ŽVAIGŽDŽIŲ GAMBITAS

Larry Niven
JUODAS APVADAS

Larry Niven
NEPRILYGSTAMASIS

Gerard Klein

JONA

Jis gimė didvyriu, bet jo širdis buvo pilna liūdesio. Jei būtų gyvenęs kokiais dviem šimtais penkiasdešimt metų anksčiau, būtų gesinęs liepsnojančius naftos fontanus, tramdęs laukinius arklius, valdęs kerėpliškas konstrukcijas iš audinio ir medžio, skrajojęs po erdvę tarp debesų. Tačiau jis išvydo pasaulį ir užaugo kosmose, kur nėra traukos jėgos, todėl jo ūgis siekė du su puse metro, o svėrė jis vos penkiasdešimt kilogramų. Jo kaulai buvo trapūs kaip stiklas, o pirštai - švelnūs kaip gėlių stiebeliai. Jei jis patektų į Žemę, jam net nepavyktų nuvyti nuo veido įkyrios musės. Savo išvaizda jis priminė ilgakojį uodą ir, kaip uodas vengia vėjo, vengė tų vietų, kur veikė baisios gravitacijos jėgos. Štai kodėl jis buvo vienišas ir liūdnas. Jo neišgelbėjo netgi visuotinė pagarba. Šis žmogus buvo vardu Rišaras Meka.

Jis pleveno šiek tiek atokiau nuo ilgo stalo sferinėje konferencijų salėje. Negelbėjo netgi asboplieno sienos - kiekvienu nervu jis jautė aplinkinę erdvę ir baisingą korėtą įniršusio biokosno masę. Jis negirdėjo žodžių, kuriuos tarė trys bejėgiai žmonės, diržų priploti prie krėslų ir godžiai traukiantys cigarų dūmus, lyg jiems stigtų oro. Jo mintys sukosi tik apie biokosną bei galimybę sėkmingai įvykdyti operaciją.

Trys varlės. Trys planetos gyventojai. Jis apsimetė besiklausantis jų žodžių. Bet jie jau nebe pirmą valandą tvirtino vis tą patį. Jų veido bruožai tapo ryškesni nuo įtampos ir nuovargio, o nusikamavęs Meka užmiršo jų vardus. Šių žmonių širdis kaustė siaubas. Vienas iš jų be atvangos sugrįždavo prie minties apie tris planetas ir du milijardus jų gyventojų, už kurių likimus buvo atsakingas. Tikriausiai pirmą kartą gyvenime jis negalėjo pasislėpti už beveidės skaičių statistikos: juk biokosnas kėlė grėsmę kiekvienam iš šių dviejų milijardų. Jo galvoje be paliovos sukosi tie patys vaizdai - planetos, žmonių veidai, vėl planetos, panašios į kamštinius plūdurus, šokčiojančius ant bangų, vėl žmonių veidai, susiliejęs į vieną milžinišką veidą, kuris sudegdavo akimirksniu, nesuspėjęs pasiųsti prakeiksmo biokosnui. Antrasis vis skaičiavo ir skaičiavo žuvusiųosius - jų buvo jau dvidešimt penki tūkstančiai ant vienos svarstyklių lėkštės, o ant kitos jis dėjo pailgą, beveik gracingą, jei nepaisysime dydžio, korėto kūno masę bei kalną pinigų - juk biokosnas kainavo pasakiškai brangiai. Trečiasis buvo biokosno kūrėjas, tiksliau, milžinas išlindo iš jo laboratorijos įsčių. Šį kartą kažkas nesuveikė. Žmogus nuoširdžiai graužėsi dėl nesėkmės ir norėjo padėti išvengti gresiančios katastrofos. Reikėjo išsiaiškinti, kuri subtilios ir neįtikėtina sudėtingos biokosno mechanikos dalis išėjo iš rikiuotės.

Mekai iškilo kitokia problema. Biokosnas domino Meką ne todėl, kad jis kažką jau sunaikino ir galėjo

sunaikinti dar, jo nejaudino nė sistemos gedimo priežastis. Svarbiausia Rišarui Mekai buvo suprasti biokosną.

- Baiminuos, kad jūs nesusidorosite, - iškošė pro dantis trijų planetų atstovas. - Geriau jį pribaugti.

Rišaras krūptelėjo ir lėtai, tarsi skrosdamas šiltą vandenį, atitraukė ranką.

- Galvokite tyliau. Jis gali išgirsti.

Jo reikalas buvo perspėti, nors Meka žinojo, kad patalpa patikimai izoliuota ir netgi minties nuotrūpa negali prasiskverbti per asboplieną - nuostabią medžiagą, apsaugančią nuo ugnies ir vizijų, medžiagą, kuri atspindėjo neapčiuopiamą telepatinį srautą, kuri užtvanka užstodavo kelią aršioms mintims ir padūkusiems sąmonės sūkuriams. Biokosnas, nepaisant jautrios telepatinės klausos, negalėjo nieko išgirsti.

- Mes patekom į aklavietę, - pratarė mokslininkas. - Nežinau, kaip iš jos išsikapstyti be jūsų pagalbos.

Meka linktelėjo. Jo galva buvo pailga, o plokščiam veide žibėjo dvi neišpasakytai didelės akys.

- Jūs teisus. Jisai pernelyg arti. Jums nepavyks jo sunaikinti nepažeidžiant visos sistemos pusiausvyros. O evakuoti du milijardus žmogiškų būtybių jūs nesuspsėsite.

Transportininkas prisiminė dvidešimt penkis tūkstančius žuvusiųjų ir išspjovė cigaro nuorūką.

- Mums reikia išsiaiškinti, kas jam nutiko. Kitaip teks imtis kraštutinių priemonių. Mes neturime teisės praradę

krovinį susidėti rankas ir laukti, kada tai pasikartos.

- Vienas balsas už sunaikinimą. Du - už išsaugojimą, - apibendrinio Meka. - Jūs atiduodate jį man.

Trijų planetų atstovas krūptelėjo ir pasimuistė krėsle, nors buvo kuo tvirčiausiai prisegtas prie jo diržais.

- Minutėlę, - šūktelėjo jis. - Vienbalsio pritarimo nėra. Tiesiog daugumos neužtenka.

Jis nusigręžė nenorėdamas susitikti su tiriančiu šiek tiek išsprogusių Mekos akių žvilgsniu.

- Jeigu jums pavyktų pavedėti jį toliau nuo sistemos...

- Aš nesu visiškai įsitikinęs, - pasakė Meka. - Bet esu pasirengęs surizikuoti.

Jis užsimerkė. "Aš pasirengęs susitikti su biokosnu, leistis jo praryjamas, kad įsigaučiau į tamsų jo pilvą. Esu pasirengęs pasiklysti beribio jo kvailumo labirinte, toje baisingoje neaprėpiamoje masėje, mėgindamas apgrai-bomis aptikti nutrūkusias gijas. Aš esu pasirengęs stoti į mūšį su drakonu ir nuvesti jį kuo toliau nuo miesto sienų. Man baisu, bet aš pamėginsiu sutramdyti bio-kosną".

- Ar galima tikėtis sėkmės ten, kur patyrė krachą ved-lys?

- Niekas nežino, kas nutiko, - paprieštaravo mokslinin-kas. - Man atrodo, kad vedlys čia nekaltas. Mes parin-kome geriausią transportininkų komandą, turinčią didžiulę tarpžvaigždinių skrydžių patirtį. Jei jie būtų pajutę kažką negero, tučtuojau būtų susisiekę su

mumis. Ne, maištas tapo visišku netikėtumu. Jie neturėjo jokių galimybių susigrąžinti valdymą.

- Ar tik nenorite pasakyti, kad biokosnas veikė savo valia?

- Ko nežinau, to nežinau, - atsakė mokslininkas, - bet labai norėčiau sužinoti. Štai kodėl primygtinai reikala-
vau, kad Meka pamėgintų. Žinoma, jei jis nepriešta-
rauja. Pats aš į siaubūno nasrus nelįsiu ir per prievartą
nieko ten nesiųsiu. Bet jeigu Meka sutiks, esu pasiren-
gęs sumokėti trečdalį atlygio nepriklausomai nuo bend-
ros sumos bei šanso sugrąžinti biokosną į rikiuotę.

Transportininkas pritariamai linktelėjo.

- Aš pasiruošęs pasielgti taip pat. Ypatingu talentu
apdovanotas Meka jau apdorojo mums dvidešimt tris
snarkus. Jo pastangas apvainikuodavo sėkmė ten, kur
buvo bejėgės penkių ar šešių nepriekaištingai parengtų
žmonių komandos. Tačiau dabar mes susidūrėme su
ypatingu atveju. Paprastai liekamasis spinduliavimas
per atstumą jaučiamas labai silpnai arba jo visai
nebūna. O dabar jis toks galingas, jog mes galėtume jį
pajusti, jei šio kambario nesaugotų asboplienai. Tai
reiškia, kad biokosną valdo kažkas kitas, o ne vedlys, ir
tasai kažkas elgiasi nenusėjamai. Būtent su juo teks
stoti į kovą Mekai, jei jis sutiks rizikuoti.

Trijų planetų atstovas truktelėjo pečiais ir pakėlė akis į
Rišarą. Jis vos valdėsi.

- Ši porelė šneka taip, lyg jiems nerūpėtų dviejų mili-

jardų žmogiškųjų būtybių gyvybės. Pasakykite man atvira-
rai, ar esate patyręs nesėkmių?

- Pasitaikydavo.

- Ar pavojus buvo didelis?

- Kaip matote, likau gyvas.

- Kad žinotume, kiek laiko jis išliks ramus.

- Šito žinoti negali niekas, - atsakė Meka. - Jis ir pats
to nežino. Kaip ir jūs nežinote, kokį sprendimą priimsite.

Jo balse nesigirdėjo nei kartelio, nei nuovargio gaidelės,
nors naktis buvo ilga ir sunki, o jie taip ir nerado
vieningo sprendimo. Balsas skambėjo netgi abejingai,
tarsi visa tai su juo turėtų mažai bendro.

Pagal oficialią terminologiją snarkas - tai vedlio nebe-
kontroliuojamas biokosnas. Pavadinimas buvo paimtas
iš garsaus Luiso Kerolo kūrinio, ką nedaug kas numanė.
Dabar snarkas tapo šiurpios, griaunančios, nekontro-
liuojamos jėgos sinonimu. Žodis įgavo naują konkrečią
ir baisią prasmę - kitokią negu kokiame nors poezijos
kūrinyje. Lygiai taip pat pakito ir terminas "vedlys", kuris
reiškė biokosno komandą. Ją sudarė mažiausiai septyni
ir daugiausiai vienuolika žmonių. Jų skaičius buvo pare-
nkamas pagal absoliučios grupės vienybės principą. Kai
žmonių būdavo daugiau, kildavo simpatijos ir antipatijos,
kas baigdavosi grupės suskilimu, o jai reikėjo gyventi,

mąstyti ir veikti kaip vienai būtybei. Jeigu jų būtų mažiau, grupėje atsirastų "srovės", tokios būdingos žmonių tarpusavio santykiams. Buvo linkstama sudaryti grupes iš nelyginio žmonių skaičiaus, bet šios taisyklės niekas nepavertė absoliučia. Įprastinėmis sąlygomis vedlys įkūnydavo biokosno valią ir protą.

- O jeigu jis jus atmes? - paklausė tas, kurio pečius slėgė atsakomybė už du milijardus gyvybių. - Jeigu jis įsijus, kai jūs įsigausite vidun, ir jūsų įsikišimas išprovokuos krizę?

- Aš rizikuoju, - atsakė Meka apžiūrinėdamas siaurus savo delnus bei pirštus (visiems jie atrodė pernelyg ilgi), kurie augo tarytum iš paties riešo. - Aš pirmasis viską išmėginsiu savo kailiu.

Klausimas nuskambėjo ketvirtą kartą, jo pašnekovai neabejotinai troško išpešti iš jo žodžius, kurie įžiebtų jiems bent menką viltį. Jie norėjo priimti pagrįstą, kaip patys sakė, sprendimą. Bet Rišaras vis kartojo tą patį. Ir višum jų tebekybojo būtinybė apsispręsti užrištomis akimis. Kiekvieniame žodyje jie ieškojo paslėptos prasmės tikėdamiesi, kad padėtis taps aiškesnė ir sprendimas atsiskleis savaime. Tačiau visos jų pastangos buvo bergždžios, ir pokalbis linko prie Mekos paslaugų apmokėjimo.

Šis užsiprašė milžiniškos sumos. Apie Meką buvo kalbama, kad jis neįtikėtinai godus. Bet tie, kurie taip tvirtino, užmiršdavo, kiek kosmose kainuoja kubinis metras oro, plotelis pievelės, trys gėlytės arba akvariumas su

auksinėmis žuvelėmis - juk Žemėje tokių dalykų galima įsigyti už grašius.

Sena kaip pasaulis problema. Jis ištarė sumą sausu trukčiojančiu balsu - Meka nemėgo šios temos.

- O jeigu nepasiseks?
- Sumokėti honorarą mano įpėdiniams.
- Bet juk jūs neturite vaikų.
- Jūs manote, kad įpėdiniai tik gimdomi? Aš pasirinksiu juos pats. Nedaugelis gali pasigirti tokia galimybe.

Visi vėl nutilo.

- Rūpestingai pasverkite savo galimybes ir atvirai pasakykite sėkmės tikimybę.

- Vienas šansas iš milijono, kad jis sugrįš į logikos taką. Vienas šansas iš šimto, kad pavyks nuvesti jį už sistemos ribų. Bet prieš sutikdamas aš turiu dar kartą įsiklausyti į jį.

- Eikite, bet, dėl Dievo, sugrįžkite kuo greičiau.

Jis vėl atsidūrė atvirame kosmose. Čia ūgis jam nebekliudė, o siauri delnai su plonais pirštais tapo labai naudingi. Meka ištiesė juos tarytum antenas žvaigždžių pusėn ir atliko reikiamus matavimus. Kosmosas buvo jo stichija, čia jis užmiršdavo savo ūgį - begalinėje erdvėje nėra nei dydžių, nei svorio. Žvaigždės panašios į keistus nakties medžio vaisius, o ūkai kekėmis plauko kitoje bedugnės prarajos pusėje.

Jis išlindo iš asboplieno slėptuvės ir pasistengė nuslopinti savyje visas mintis, kurios galėtų pažadinti

snaudžiančią snarko psichiką. Akimirksniui kosmosas jam virto tuštuma, pilna šokančių žiburėlių, paskui naktis pareiškė savo teises, jį sugriebė tylus įnirtingas vidinis sūkurys, tropinė audra, jis automatiškai užsimerkė ir pamėgino atsijungti. Fizinė ramybė apgaubė iškart, tačiau proto neapleido netikrumas ir abejonės.

Rišaras negalėjo įžiūrėti snarko už aštuoniasdešimt milijonų kilometrų, bet jis pajuto pirmąją šiurkščią bangą, sklindančią nuo jo. Nuginės visas savo mintis Meka pradėjo po lašelį įsileidinėti nepakeliamą biokosno neapykantą ir kerštingumą; šioje neapykantoje ir kerštingume buvo galima nuskęsti ir ištirpti visiems laikams. Jis susmulkino ir sustabdė energijos srautą, grasinantį pavirsti potvyniu.

Juoda audra su kruvinomis pašvaistėmis. Ant galvos griūvanti kalno ketera. Ir nesulaikomas spaudimas.

Tokius spindulius skleidė snarkas. Jį sutramdyti buvo neką lengviau, negu užkišti ugnį spjaudančio vulkano kraterį vyno kamščiu arba užgesinti žvaigždės liepsną sodos vandens buteliu. Bet pamažėle Meka pradėjo suprasti beprotiškus sūkurius, užčiuopdamas chaoso ištakas. Meka manė, kad krizės biokosmus ištinka dėl vedlio klaidų; dažniausiai jie atspindėdavo įtampą, atsiradusią tarp komandos narių, o kartais ir vidinius vieno kurio nors konfliktus - biokosnas refleksiškai sustiprindavo neurozę, ir viskas baigdavosi sprogimu. Biokosną ir visą kolosalią jo energiją valdė tik vedlys. Biokosnas negalėjo atskirti jo sąmonės nuo pasąmonės, pažinti tei-

singus, reikalingus dalykus ir atmesti antraeiles apnašas. Meka mėgo lyginti vedlį su jojiku, kai šis, susiliejęs su žirgu, perduoda jam savo paslėptą baimę. Pats nė neįtaria apie ją, bet arklys jaučia žmogaus būklę, nors jausmų kalboje nėra simbolių.

Biokosno krizę ir dabar sukėlė vedlio klaida. Bet šiuo atveju reiškinytis turėjo neįprastų ypatumų. Anksčiau, kai snarkas užmušdavo vedlį, jo spinduliavimas nusilpdavo ir greitai išnykdavo. Jis išsaugodavo tik neryškius prisiminimus apie įspūdžių tumą, emocijas, vedlio svarstymus, panašius į pėdsakus ant smėlio arba šlapio molio, kuriuos nutrina vėjas ir vanduo. Vėl užmezgus ryšį su tokiu biokosnu ir ištrynus jo kaltės jausmą dėl vedlio mirties, jį būdavo galima sugražinti į rikiuotę. Tai buvo nelengva ir rizikinga, bet įmanoma, kadangi sistemos gedimo priežastis buvo žmogus.

Dabar viskas vyko kitaip. Kolosali spinduliavimo energija bylojo, kad beribiai, žmogaus supratimu, biokosno resursai yra kažkieno kontroliuojami. Mašina tarytum iškart išmoko valdyti pati save, suvokė ir perprato elgesio logiką, darbo prasmę ir vedlio abejonių kilmę. Tuo buvo sunku patikėti.

Nors, šnekant griežtai, biokosnas nebuvo mašina. "O jeigu tarsime, - pagalvojo Meka, - kad jis turi kažkokią sąmonės formą arba bent menkas jos užuomazgas? Arba gal vedlys neteko proto, kuris sudužo atsitrenkęs į vienybę praradusių individų bendriją?" Beprotybė veda į vienatvę. Kad ir kokia gili bebūtų komandos integracija,

Ji negali atsilaikyti prieš beprotybę - lygiai kaip kad audra pamažu nutrina plaustą laikančias virves, ir rąstai payra į visas puses.

O gal biokosną užvaldė kitas, ateivių, protas ir mėgina atskleisti jo paslaptis? Tai būtų siaubinga. Meka pažvelgė į žvaigždes ir jam pasirodė, kad krenta į visatos bedugnę, pakeliui ilgėliausiais savo pirštais nubraukdamas aplinkinius šviesulius. Ne, mažai tikėtina, ateivis negalėjo atsirasti iš niekur, šis erdvės sektorius buvo pernelyg gerai ištyrinėtas ir pernelyg akylai saugomas, kad kas nors galėtų prisiartinti nepastebėtas. "O be to, mes niekad ir niekur, - bemaž nusiminęs pastebėjo Meka, - nesutikome proto, prilygstančio mūsų šiam arba panašaus į jį. Biokosnas - žmogaus tęsinys. Nepaisant formos ir dydžio, viskas jame iš žmogaus. Svetimas protas nesugebėtų jo valdyti".

Žinoma, menkutė galimybė egzistavo. O tuomet keistajame kovos lauke - snarko pilve - jo, jeigu jis surizikuos imtis šio reikalo, laukia susitikimas su žmogaus antrininku, mažai tikėtiniu antrininku iš kitos amžinybės.

Jis nuvijo pašalines mintis ir iškart pajuto snarko sklaidžiamas siaubo ir griovimo troškimo bangas, susiliejančias į vieną chaotišką prievartos simfoniją. Galbūt Mekai buvo lengviau neprarasti savitvardos negu kitiems: juk jam neegzistavo viršaus ir apačios, kairės ir dešinės sąvokos. Tik jis galėjo ryžtis tyrinėti visą įspūdžių kaleidoskopą, leisti sau pasidalyti į mažutėlius šviesos taškelius, šokančius ant tamsių bangų...